

Batı Avrupa'da Aşırı Sağ Partilerin Yükselişi: Belçika Örneği

Yunus KARAAĞAÇ*

Özet

Demokrasi, insan hakları, sosyal devlet gibi olguların çağdaş medeniyet anlayışına eklenmesi Batı Avrupa imajı, yakın geçmişten itibaren etkisini artıran aşırı sağ partilerin popülist siyaseti ile zedelenmeye başlamıştır. Göçmen ve İslam karşıtlığı üzerinden hareket eden radikal sağ partilerin Avrupa'da var olması veya siyaset yapması yeni bir durum değildir. Ancak söz konusu partilerin yüksek oy oranı alması ve çoğu Avrupa ülkesinde iktidar veya iktidar ortağı pozisyonuna yükselmesi yeni ve tehlikeli bir durumdur. Bu çalışmada, Batı Avrupa'da yükselen aşırı sağ anlayışı tarihsel bağlamda incelenmiş, örnek ülke olarak seçilen Belçika'da aşırı sağın beslendiği kaynaklar ortaya konmuş ve Belçika'daki radikal sağın boyutu irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşırı Sağ, Popülizm, Belçika, Göçmen/Yabancı Karşıtlığı, İslam Düşmanlığı

Giriş

20. yüzyılın en temel aşırı sağ örnekleri Adolf Hitler ve Benito Mussolini liderliğindeki Almanya ve İtalya'dır. Dolayısıyla Avrupa kıtası gerek Nazizm'in gerekse de faşizmin hayat ve taraftar bulduğu bir iklime ev sahipliği yapmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında yaşanan acı tecrübeler ve insanlık dramının ulaştığı uç seviye, söz konusu radikal düşüncelerin bir süreliğine de olsa ortadan kaybolmasını beraberinde getirmiş, ırkçılık ve nefret söylemi üzerine inşa edilen "aşırı sağ" bir hayalet görünümüne bürünmüştür. Homojen bir toplum oluşturma, saf ırk yaratma, kültürel ve dinsel farklılıklara müsamaha göstermeme hedefleri ölçüsünde ilerleyen aşırı sağın hayaleti, ne yazık ki son zamanlarda Avrupa semalarında yeniden dolaşmaya başlamıştır.

*Dr. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, E-mail: yunuskarags@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6466-0302

Photo: Sağcı ve aşırı sağ Flaman derneklerinin protestocuları, Belçika'nın Brüksel kentinde BM Göç Pakti'na karşı düzenlenen bir protesto sırasında yürüyor. [Shutterstock/Alexandros Michailidis]

Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Tarihi

Avrupa kıtasında, özellikle de Batı Avrupa havzasında aşırı sağın tarihini birbirini takip eden üç dönemde birlikte ele alabiliriz. Bu dönemler; ekonomik buhran ve Yahudi karşıtlığı üzerinden gelişen 1930-1945 dönemi, Avrupa'ya yoğun işçi göçünün başladığı 1960-1990 dönemi ve İslam düşmanlığı paralelinde ilerleyen 2001 sonrası süreçtir (Alkan, 2015; Liger ve Gutheil, 2022). Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın ardından imparatorlukların tarihe karışması ve yeni ulus devletlerin ortaya çıkması milliyetçilik düşüncesini popüler bir ideoloji haline getirmiştir.

1920'lerde Mussolini'nin Ulusal Faşist Partisi'nin ve 1930'larda Hitler'in Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin yükselişe geçmesi ise milliyetçilik ideolojisinin radikal bir boyuta

evrilmesini beraberinde getirmiştir. 1929'daki küresel ekonomik buhran ve tüm kötülüklerin kaynağının Yahudiler olduğunu savunan antisemitist düşünceler, söz konusu aşırı sağ siyasetini beslemiştir. Buna karşın faşist devletlerin İkinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi, aşırı sağ siyasetine önemli bir ivme kaybettirmiş, ancak Avrupalıların radikal sağa ilgisi canlı kalmıştır (Eser ve Çiçek, 2020, s. 119).

Söz konusu bu ilgi, 1960'larla birlikte Avrupa'ya çalışmaya gelen yabancı işçilere karşı gelişen benzer tutumlar ile doğrulanmış, Batı Avrupa'da 1960-1990 yılları arasında 15'in üzerinde aşırı sağ parti kurulmuştur (Betz, 1993). 1970'li yıllarda, Avrupa'daki işsizliğin, toplumsal ve kültürel değişimlerin kaynağı olarak yabancı işçileri gösteren aşırı sağ partiler, Avrupalı ve Hıristiyan olmayan göç-

Ülke Adı	Parti Adı	Kuruluş Yılı	En Yüksek Oy Aldığı Yıl	Parlamento/ Cumhurbaşkanlığı Oy Oranı	Koalisyon Hükümetinde Yer Aldı mı?
Avusturya	Özgürlük Partisi	1956	2017	% 27	Evet
Danimarka	Danimarka Halk Partisi	1995	2015	% 21	Hayır
Fransa	Ulusal Cephe	1972	2022	% 24	Hayır
Almanya	Almanya için Alternatif Partisi	2013	2017	% 13	Hayır
İtalya	Kuzey Ligi İtalya'nın Kardeşleri	1991	2018 2022	% 17 % 26	Evet Evet
Hollanda	Özgürlük Partisi	2006	2010	% 23	Evet
Norveç	İlerleme Partisi	1973	2009	% 23	Evet
İsviçre	İsviçre Halk Partisi	1971	2015	% 29	Evet

Tablo 1 1956-2018 Yılları Arasında Batı Avrupa'daki En Başarılı Aşırı Sağ Partiler (Hansen, 2016; Schain, 2018; Sözcü, 2022)

menlere nefret söylemi geliştirmiştir (Alkan, 2015, s. 276). 1980'li yıllarda Avusturya'da, İtalya'da, İsviçre'de koalisyon ortağı olan radikal ırkçı partiler; Belçika, Danimarka, Norveç, Fransa gibi ülkelerde de yaklaşık %5 oy oranını konsolide etmeye başlamıştır (Jackman ve Volpert, 1996; Norris, 2005, s. 8).

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte önemli bir güç boşluğunun oluşması, yeni devletlerin kurulmasına ve Avrupa merkezli yeni göç dalgalarının

yaşanmasına neden olmuştur. Bu göç dalgaları doğrultusunda göçmenleri; işsizlik problemleri, kültürel yozlaşma ve suç oranlarının artması ile ilişkilendiren sağ popülist partiler, 90'lı yıllarda yükselişine devam etmiştir. Ancak bu konudaki asıl kırılma 11 Eylül 2001 El Kaide saldırıları ile yaşanmış, İslam düşmanlığı temelindeki ötekileştirme vurgusu söylemsel ve pratik boyutta derinleşmiş, aşırı sağ partiler oy oranlarını yükseltmiştir (Mudde, 2007; Öner, 2014). Söz konusu bu durum, kuruluş tarihleri daha eski olsa da Avrupa'daki popü-

Şekil 1 Vlaams Belang Sempatizanlarından İslam Karşıtı (Camiye İzin Yok) Bir Pankart (Parijs, 2022)

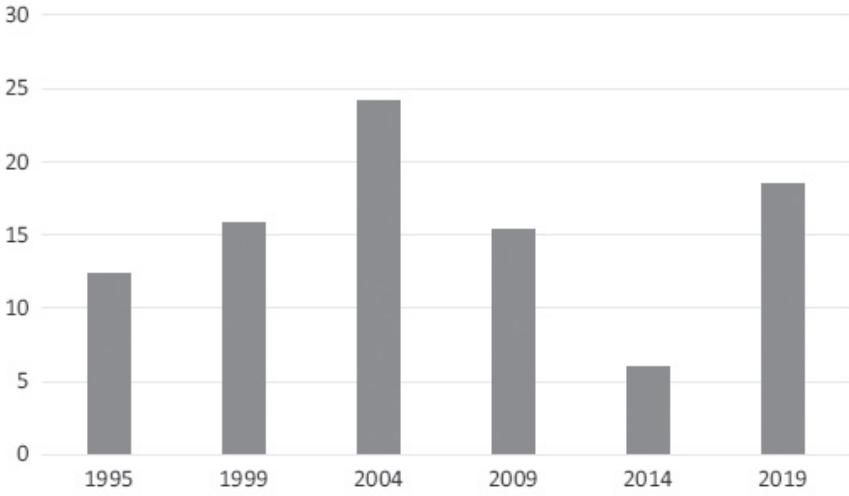
list partilerin aldıkları en yüksek oy oranlarının 2001 sonrasına denk düşmesiyle tutarlılık göstermektedir.

Belçika'da Gelişen Aşırı Sağ

Belçika üç federal bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgeler; kuzeyde Hollanda'ca (Felemenkçe) konuşulan Flaman bölgesi, güneyde Fransızca konuşulan Volan bölgesi ve iki dilin de resmi olarak kullanıldığı Başkent (Brüksel) bölgesidir. Belçika'daki popülist radikal sağ partiler genel olarak Flaman bölgesinden ve Brüksel'deki kuzeyli nüfustan destek görmektedir (Jonge, 2021). Belçika'da var olan ve gün geçtikçe etkisini artıran radikal sağ, Avrupa'daki diğer popülist partiler gibi İslam ve yabancı düşmanlığından beslenmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok Avrupa ülkesi gibi Belçika'da, yeniden kalkınmak ve ekonomik büyümeyi tesis etmek için Türk, Kuzey Afrikalı vb. işçilerin

göçünü teşvik etmiş, ancak bu göç dalgasıyla birlikte radikal sağ da görünür olmaya başlamıştır. Söz konusu bu süreç, 1979'da kurulan Flaman milliyetçisi "Vlaams Blok" partisi ile somutlaşmıştır.

Belçika'dan bağımsız veya siyaseten bağımsız özerk bir Flaman bölgesi için mücadele eden ayrılıkçı Vlaams Blok, seçim kampanyalarını ise göçmen karşıtlığı üzerinden düzenlemiş, 80'li yıllardan itibaren oylarını kademeli olarak yükseltmiştir. 1991 seçimlerinde %6,8 oy oranıyla 150 üyeli Temsilciler Meclisi'nde 12, 60 üyeli Federal Parlamento'da 5 sandalye kazanan Vlaams Blok, "Önce Kendi Halkımız" mottosu doğrultusunda Avrupalı olmayan göçmenlere sınırları kapatmayı ve ülkede bulunanları da kademeli olarak geri göndermeyi içeren bir göç programı oluşturmuştur (Coffé, 2005; Mudde, 2000, ss. 88-90).

Şekil 2 1995-2019 Yılları Arasında Belçika'daki Aşırı Sağın Oy Oranı (Sijstermans, 2021: 276)

1995 seçimlerinde %7,8, 1999 seçimlerinde %9,9, 2003 seçimlerinde ise %11,6 oy alan Vlaams Blok, 2004 yılındaki bölgesel Flaman Parlamentosu seçimlerine damga vurarak oyların %24,2'sini kazanmıştır. 11 Eylül saldırılarından sonra genel olarak İslam dinini, özel olarak da Belçika'daki Müslümanları terörizm ile ilişkilendiren bir politika yürüten Vlaams Blok'a aynı sene, 1981 tarihli *Irçılık Karşıtı* yasasını ihlal ettiği gerekçesiyle kapatılma kararı verilmiştir (Coffé, 2005). Tom van Grieken liderliğinde kurulan yeni aşırı sağ parti Vlaams Belang, 2004'teki seçim başarısını 2009 (%15,3) ve 2014 (%6) seçimlerinde tekrarlayamamış, buna karşın 2019'daki federal seçimlerde oylarını %18,5'e yükseltmiştir (Klingert, 2022; Sijstermans, 2021).

Sonuç

Seçim stratejisinde; düşük vergilendirme, tam istihdam, büyüyen ekonomi gibi finansal vaatlere ağırlık veren Vlaams Belang, Belçika'daki ekonomik problemlerin kaynağı olarak yabancı işçileri ve Müslüman göçmenleri göstermiş, bu politikasını da "Biz ve Onlar" üzerine kurgulayarak, ayrıştırıcı ve bölücü bir yol izlemeye devam etmiştir. Yerel örgütlenmeye önem veren Vlaams Belang'ın ülke çapında 160 şubesi bulunmaktadır. Genç nesilleri de kapsayan bir kitlesel partisi olmaya çalışan radikal sağ parti, dijitalleşmeyi ön plana alarak sosyal medyada aktif bir görüntü çizmektedir (Sijstermans, 2021).

Son anketler, nefret söylemi ve homojen Avrupalılık vurgusuyla ilerleyen Vlaams Belang'ın en yakın seçimde %25'e yakın oy alacağını göstermektedir (Parijs, 2022). Bu durum; barış,

uyum ve bütünleşme prensipleri ile kurulan Avrupa Birliği'nin başkentine (Brüksel) ters düşen gelişmeler olarak dikkat çekmekte, ancak Belçika'nın Afrika kıtasındaki emperyal ve sömürgeci geçmişini hatırlatan bir gerçeklik olarak da kendini göstermektedir.

Kaynakça

Alkan, M. N. (2015). Avrupa'da Yükselen İrkçılık: Pegida Örneği. *Gazi Akademik Bakış*, 8(16), 275-289.

Betz, H. G. (1993). The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, 25(4), 413-427.

Coffé, H. (2005). The Adaptation of the Extreme Right's Discourse: The Case of the Vlaams Blok. Ethical Perspectives, 12(2), 205-230.

Eser, H. B. ve Çiçek, A. (2020). Avrupa'da Aşırı Sağın Ayak Sesleri: Zenofobinin Patolojik Normalleşmesi. *Alternatif Politika*, 12(1), 114-144.

Hansen, M. A. (2016). *Voting Radical Right in Europe: A Comprehensive Explanation for Vote Choice*. Doktora Tezi. Milwaukee: University of Wisconsin.

Jackman, R. W. ve Volpert, K. (1996). Conditions Favouring Parties of the Extreme Right in Western Europe. *British Journal of Political Science*, 26(4), 501-521.

Jonge, L. D. (2021). The Curious Case of Belgium: Why is There no Right-Wing Populism in Wallonia?. *Government and Opposition*, (56), 598-614.

Klingert, L. (2022). "Far-Right Vlaams Belang Party Wants to Declare Flemish Sovereignty in 2029". The Brussels Time, <https://www.brusselstimes.com/236054/far-right-vlaams-belang-party-wants-to-declare-flemish-sovereignty-in-2029> (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Liger, Q. ve Gutheil, M. (2022). *Right-Wing Extremism in the EU*. Brussels: European Parliament's Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs.

Mudde, C. (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.

Mudde C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Norris, P. (2005). *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press.

Öner, S. (2014). Different Manifestations of the Rise of Far-Right in European Politics: The Cases of Germany and Austria. *Marmara Journal of European Studies*, 22(2), 85-106.

Parijs, P. V. (2022). "Why is the Far Right so Much Stronger in Flanders Than in Wallonia?". The Brussels Time, <https://www.brusselstimes.com/248936/why-is-the-far-right-so-much-stronger-in-flanders-than-in-wallonia> (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Schain, M. A. (2018). *Shifting Tides: Radical- Right Populism and Immigration Policy in Europe and The United States*. Washington, DC: Migration Policy Institute.

Sijstermans, J. (2021). The Vlaams Belang: A Mass Party of the 21st Century. *Politics and Governance*, 9(4), 275-285.

Sözcü. (2022). "İtalya'da Neofaşistlerin Zaferi, Avrupa'da Aşırı Sağ Korkusunu Güçlendiriyor".<https://www.sozcu.com.tr/2022/dunya/italyada-neofasistlerin-zaferi-avrupada-asiri-sag-korkusunu-guclendiriyor-7386024> (Erişim Tarihi: 21.10.2022).